

Den syge møster og onkel fra Amerika

Publ. i Tillæg til Information 07.03.1985.

Børnekulturen er noget af en syg møster for tiden. Altså den pænere del af den: fin-kulturen for børn, som man kalder hende. Hun lider af økonomisk svindsot. Hun tager sig et hiv af de kommercielle gasser og hoster des værre. Hun forsøger sig med pæn pædagogisk vejtrækning. Der går gigt i bronchierne. Hun puster af god vilje og forurettelse. Dårlig ånde. Ungerne rynker på næsen. Hvad skal de med det? De vender sig. Og dér sidder onkel maskultur med posen fuld af kulørt ragelse – alt fra slik til videos. Han strutter af sine tomme kalorier. Han hoster ikke. Han har plastiklunger og snakker amerikansk. Han klarer sig.

Sådan tager de sig ud p.t., gesandterne for den gamle og den nye kulturimperialisme. Af skræk for den nye er børnekulturfolket ved at rende i den gamles visne favn og få livet klemt helt af sig dér. De to kanaler er kommet langt med deres fælles projekt: at suge livet af bred folkelig kulturudøvelse og brug af den kultur, de gale gøglere frembringer. Kedsomhedens ørkner breder sig der, hvor de to har hæret. De tørstige drikkes af med deres pjask af kulturvarer og underholdning, der blot gør mere tørstig. Dope uden rus, udbytning og kontrol i ét. Den nye onkel er en magtfuld herre. Han sidder på penge, teknik og kreativ energi.

Nogle kunne måske forledes til at tro, at børne- og ungdomskultur er ligegyldig for de herskende økonomiske interesser.

Det bliver jo høvlet ned. Det kunne se ud, som om de dele blot var irriterende omkostning. Det er de også, når det gælder investering i et anstændigt barneliv. Men i øvrigt er det tværtimod.

Det er ikke ligefrem de mindst vigtige pengemøller, der kører her. De industrier, der producerer børnekultur er store og ekspansive, omsætningen er hurtig, hvad enten det gælder slik, legetøj, film, video, computere, bip-spil, tegneserier, TV osv. osv. Det er milliard-store markeder, der er tale om. Investeringerne i teknik, markedsføring og produktudvikling er enorme. Gigantapparater. Et firma som vores lokale Lego har eksempelvis en omsætning på o. 2 milliarder. De investerer nok lige så meget i produktudvikling, forskning og markedsføring som den danske stat (plus kommunerne) investerer i børnekultur overhovedet. Bare ét firma, og det er ikke engang ét af dem, der er med i elektronræset. Børn og unge er ikke det mindst vigtige marked for den udbytning.

Det er frygtindgydende og også fantastisk, hvad der er på vej. Og det er beklemmende og latterligt, hvor sølle det meste af det er, som kommer ud af det. Så enorme kapitaler, så fabelagtig teknik, så megen kreativ indsats, så megen forskning, så mægtigt et apparat – og så er det, der kommer ud af det, små pastelfarvede dæmoner, et par hurtige stød i nerverne.

Ingenting i prangende indpakning.

Den danske børnekultur er snart tabt bag ud af de multinationales elektro-boogie. Den står som en småhøker og måber, når den store hvide onkel præsenterer sit isenkram og sine kulørte perler for de små vilde.

Den børnekulturpolitik, der drives her i landet i disse år, tager sig ud, som om den ikke var politik – ud over udsultningen. Men den er en politik. Den giver frit løb for kulturindustrien. Der er ingen besparelse i de nedskæringer. Det andet koster milliarder – også i valuta. Onkel snupper det fede og for resten bliver der et par lunser til at holde den syge moster lige på mumiegrænsen. Tag børneteatrene for eksempel. Vi havde og har delvis endnu en bredde og energi i dem, som siger spar to til, hvad man kan finde nogen andre steder i den vide verden, og hvad ser man. De bliver sultet i trævler. Nogle enkelte får lidt gryn og holdes som præmiedyr. Resten kan gå til ophugning. Og alligevel bliver de ved, mange af dem.

Vi har et børne-tv, som er bedre, end hvad de kan opvise de fleste andre steder. Men sultet bliver det, tæsket bliver det. Så hellere kabelklister fra Tyskland og Amerika.

Vi har en tradition for at lave børnebøger, især billedbøger, som nok var værd at få til at blomstre igen. Hvad ser man? Den sultes ind til sikre travere og import af burgerbøger for resten.

Og sådan er det over hele linjen. Der findes her i landet både tradition, kunnen, talent og ildhu til at lave noget ordentligt med børn og kultur. Vi har mere rodfæstede traditioner for den slags end de fleste andre steder. Det er samme historie, som når det gælder sport, fodbold fx. Der er ved at

ske det samme. Hvorfor er det, at danske fodboldtalenter strømmer ud over Europa? Stor eksport dér. Det skyldes især den brede fodboldkultur her i landet. De kan snart blive en saga blot, hvis eliteopdrættet bliver hovedsagen. Det bliver for surt for ungerne, så hellere se på flimverbold.

Der kunne ligefrem være en økonomisk fidus i at investere ordentligt i børnekultur. Dels kunne det svække drænet i valutakassen, dels kunne det blive til eksport. Det er set før. Det er noget af det vi kan her i landet. Men det kræver investeringer, langsigtede, brede og »risikable«, men stadig småpenge i forhold til det, der går til den kulturelle fastfoodindustri. Den side af sagen er kun et biprodukt i forhold til det, som det handler om. Men når det nu er det biprodukt, de hele tiden ævler om og legitimerer deres nedslagningsraids med, så tør det vel nævnes. Selv i det stykke er de dumme, hvis det da ikke er et skalkeskjul for den egentlige politik: Tæske folk tilbage i kontrol, passivitet og brug af narresutter for resten.

Hvad vi har grundlag og kulturelt drive til, er at gøre noget andet end at fodre den pæne moster og lade os æde af den kulørte onkel. Hvor en dansk børnekultur har været noget værd, har den været medspiller i det liv børn og voksne lever. Et medium for det og et udtryk for det. De sociale og kulturelle omstændigheder i bred forstand er grobunden, de skæve og sære og flotte vækster, de kunstneriske slag i bolledejgen er udsæden, børns og folks tilegnelse, brug og selvudtryk, hvad det kommer an på. I lykkelige tilfælde har børns egen kulturfrembringelse forbundet sig med den kultur, der produceres for dem. Det er perspektivet. Kulturen som et element fremtiden skabes i.

Det udelukker ikke de elektroniske medier. Tværtimod. Ungerne er godt i gang med at bruge dem. Betingelserne er for dårlige. Det udelukker heller ikke kunstnerisk og æstetisk satsning. Tværtimod, der er for lidt af det. Men kunst som institution er indbundet død. Det er ikke de værdier, moster og onkel eller deres pæ-

dagogiske kusine ruger over, der er noget galt med. Det er dem og deres kontrol.

Hvad kunne der ikke gøres for nogle få promille af de milliarder af kroner, der hersker over. Vinde blæser deres vej for tiden. Det ser sort ud på mange måder. Og alligevel, græsset gror – og ungerne.

Hvem er de tossede?

*Nogle børn og en voksen fra børnehaven er ude at gå en tur. De kommer forbi nogle vej-
arbejdere af en slags. De er ved at måle op på vejen, bruger målebånd, sætter mærker og
sligt. Børnene ser på de voksnes sære gøremål. En dreng spørger sagligt interesseret:*

– Hva' er I ved at lave?

– Vi er ved at måle hvor langt der er op til månen, siger én af mændene.

*– Børnene kigger, men kommenterer ikke yderligere. De går videre. Da de er kommet
lidt på afstand, uden for hørevidde, siger drengen lavmælt og overbærende:*

– Sådan kan man da ikke måle hvor langt der er til månen.

(Publ. i Information november 1984)